

УДК 330.322

ІНСТИТУЦІЙНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ЗАГРОЗ ІНВЕСТИЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Мокій А. І.

Доктор економічних наук, професор, проректор з міжнародних зв'язків та стратегічного розвитку Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій, м. Запоріжжя, провідний науковий співробітник РФ НІСД у м. Львові.

Гурняк І. Л.

Кандидат економічних наук., доцент Львівського національного університету ім. І. Франка

Дацко О. І.

Кандидат економічних наук., кандидат технічних наук., докторант Національного інституту стратегічних досліджень.

Анотація. У статті окреслено роль інституційних чинників у забезпеченні інвестиційної безпеки держави. Проаналізовано тенденції залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Визначено, що обсяг їх залучень у розрахунку на одну особу, порівняно з іншими країнами Східної Європи, є надзвичайно низьким.

Підсумовано, що на низький рівень інвестиційної привабливості української економіки істотно впливає нерозвиненість інституційного середовища, зокрема інституту права власності. Наведено аналіз індикаторів «інституції» та «право власності» у глобальному індексі конкурентоспроможності.

Засвідчено, що за індикатором «право власності» Україна впродовж останніх років входить до десятим країн, де захист цього права є найменш ефективним. Виявлено, що фактично в Україні реєстр прав власності здійснюють інституції, засновані в нелегітимний спосіб, право власності на комунальне майно не закріплене за територіальним громадами. Відчуження цього майна здійснюється без згоди безпосереднього власника, органами місцевого самоврядування, які де-юре не є представницькими та виконавчими органами територіальної громади.

Запропоновано розробити і впровадити організаційно-економічні, інформаційні та правові механізми для реалізації положень Конституції України, зокрема реєстрації статутів територіальних громад, прийнятих громадою, закріплення права власності за територіальним громадами на комунальне майно, перезаснування органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів інвестиційного процесу згідно вимог чинного законодавства, забезпечити доступ відповідних суб'єктів інвестиційного процесу до державних реєстрів про право власності, сприяти поширенню інформації серед потенційних інвесторів щодо заходів, вжитих для посилення інституту власності, забезпечення єдиного, прозорого і легітимного механізму доступу інвестора до ресурсів.

Ключові слова: інвестиційна безпека, право власності, загрози, комунальне майно, інституції, не легітимність.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується загостренням боротьби за ресурси. Причому, як зазначає В. Кривенко, на глобальному рівні найгостріша конкуренція відбувається за інвестиції, ресурси та ринки [1].

Проблема недостатньо активного залучення іноземних інвестицій в економіку України є однією з найважливіших впродовж усього періоду незалежності України. Втім, науковці

наголошують, що однією із основних проблем низької активності як іноземних, так і українських інвесторів у економіці України є інституційні перешкоди, серед найвагомішими з яких є проблема неналежного гарантування права приватної власності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізуючи праці вітчизняних дослідників, присвячені інвестиційній безпеці України, констатуємо, що більшість з них зосереджує увагу на недостатності інфраструктурного забезпечення інвестиційного процесу. Так, В. Любімов пише, що низький інвестиційний потенціал економіки з точки зору можливостей формування інвестиційних ресурсів та їхнього ефективного використання, затягування з реалізацією інвестиційних проектів на старті реформ і неритмічне інвестування протягом реформ, гра у фінансові інвестиції з метою перерозподілу власності без створення нових активів, зневага до проблем створення цивілізованої інвестиційної інфраструктури позначаються на рівні інвестиційної безпеки України [2].

О. Яковлева вказує, що проблеми забезпечення інвестиційної безпеки можна розділити на три блоки:

1) проблеми інвестиційної діяльності, що характеризуються самою можливістю і спрямованістю інвестиційних процесів і пов'язані з такими поняттями, як інвестиційний клімат та інвестиційний потенціал;

2) проблеми інвестиційної сфери, що включають питання динаміки інвестиційної діяльності різних рівнів, балансу інтересів різних суб'єктів інвестиційної безпеки, керованість інвестиційних процесів тощо;

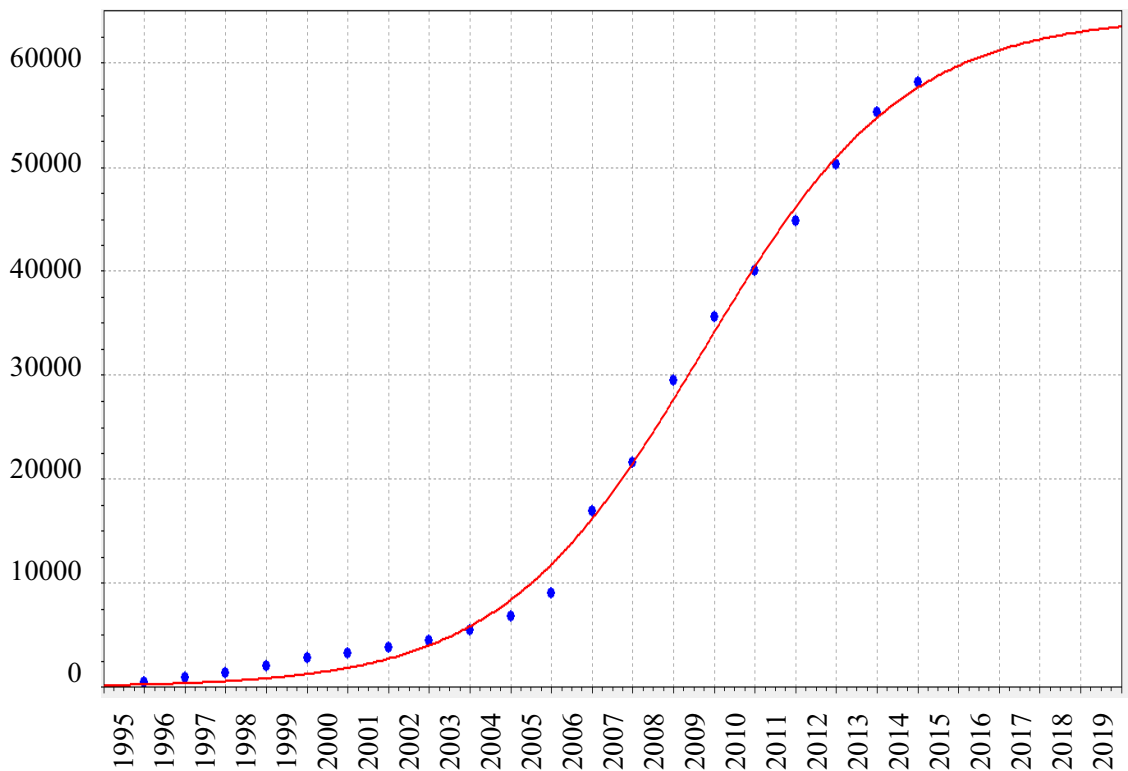
3) проблеми реалізації інвестицій, тобто захист прав суб'єктів інвестиційної сфери, криміналізація інвестиційної сфери, корупційна складова, недобросовісна конкуренція в інвестиційній сфері і т. д. [3].

А. Сухоруков визначає, що основними інституційними засадами стимулювання інвестиційної активності є базовий закон про інвестиційну діяльність; закони щодо іноземного інвестування; законодавство щодо створення інвестиційно-орієнтованих підприємств; законодавство щодо фіскального регулювання інвестиційної діяльності; законодавство, що регулює фінансове забезпечення інвестиційних процесів; законодавство щодо стимулювання інвестиційної діяльності; законодавчі акти щодо інноваційного інвестування; законодавство щодо взаємозв'язку інвестування та приватизації; законодавство щодо управління та організації інвестиційної діяльності; законодавство щодо приватно-державного партнерства та форм міжнародної взаємодії в інвестиційній сфері [4].

Втім, більшість дослідників не визначає, що основоположним інституційним базисом інвестиційної безпеки держави є ефективне функціонування інституту права власності.

Тому метою статті є визначити інституційні чинники формування загроз інвестиційній безпеці України, зокрема пов'язані з гарантуванням права власності. *Завданнями статті* є: проаналізувати тенденції залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України; визначити динаміку індикаторів розвитку інституцій, зокрема субіндекса «право власності» у Звіті з глобальної конкурентоспроможності; окреслити передумови формування ризиків інвестиційній безпеці України, пов'язані з неефективністю інституту права власності; сформулювати рекомендації щодо посилення інституційної спроможності гарантування інвестиційної безпеки України.

Основні результати дослідження. Питання залучення інвестицій у економіку України є одним із важливих завдань влади. Незважаючи на стабільне зростання обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку України, їх обсяг не відповідає реальному потенціалу української економіки (рис.1).

Роки	Прямі іноземні інвестиції в Україну, млн. дол. США	Роки	Прямі іноземні інвестиції в Україну, млн. дол. США
1995	483.5	2008	29542.7
1996	896.9	2009	35616.4
1997	1438.2	2010	40053.0
1998	2063.6	2011	44806.0
1999	2810.7	2012	50333.9
2000	3281.8	2013	55296.8
2001	3875.0	Прогноз	
2002	4555.3	2014	58156.9
2003	5471.8	2015	59781.1
2004	6794.4	2016	61266.0
2005	9047.0	2017	62300.3
2006	16890.0	2018	63011.3
2007	21607.3	2019	63495.6

Рис. 1. Обсяги прямих іноземних інвестицій в Україні за 1995-2013 та прогноз до 2019 р., млн. дол. США. Складено за: [6].

За нашими прогнозами, за умови стабільності політичної ситуації в Україні, обсяг прямих іноземних інвестицій очікувано мав стабільно зростати. Хоча навіть прогнозоване зростання не відображає реального потенціалу України щодо залучення інвестиційного капіталу.

Показовим є той факт, що статистичні дані Державного комітету Статистики і Всесвітнього банку щодо обсягів прямих іноземних інвестицій Україну істотно різняться. За даними Світового Банку, обсяги прямих іноземних інвестицій є значно більшими. Втім,

обсяг цих інвестицій у розрахунку на одну особу, порівняно з іншими країнами Східної Європи є порівняно невеликим (табл. 1).

Таблиця 1.
Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал), тис. дол. США

Країна \ Рік	2009	2010	2011	2012	2013	Населення країни станом на 1 січня 2014 р., млн осіб	Обсяг ПІІ на 1 особу, дол. США
Беларусь	1876500.0	1393400.0	4002400.0	1463600.0	2232700.0	9.3	240.1
Болгарія	3896664.5	1866586.1	2124233.1	1578342.0	1887670.1	7.2	262.2
Боснія і Герцоговина	138511.0	443840.2	468733.7	349607.7	322115.0	3.8	84.8
Грузія	652921.3	869115.7	1084349.6	831254.9	1014803.7	4.3	236.0
Естонія	1866721.1	2051885.3	521041.6	1648454.6	909905.3	1.3	699.9
Латвія	-44000.0	433000.0	1502300.0	1076300.0	880800.0	2.0	440.4
Литва	19120.7	862838.3	1443081.8	574048.5	712435.9	3.0	237.5
Македонія	259530.3	300734.8	495096.9	282676.6	376454.3	2.1	179.3
Молдова	135150.0	201500.0	276420.0	184940.0	251060.0	3.5	71.7
Польща	14388000.0	17074000.0	17357000.0	6701000.0	-5614000.0	38.2	-147.0
Російська Федерація	36583098.4	43167769.1	55083632.5	50587554.7	79261869.5	142.5	556.2
Румунія	4926000.0	3204000.0	2557000.0	2629000.0	3729000.0	21.6	172.6
Словацька Республіка	160521.8	211516.3	3658300.1	1527246.2	2148266.7	5.5	390.6
Словенія	-354386.9	634417.6	816502.7	-227373.1	-418664.9	2.1	-199.4
Угорщина	-2966084.7	-20933509.3	10499937.5	9778689.9	-731893.4	9.9	-73.9
Україна	4769000.0	6451000.0	7207000.0	7833000.0	3771000.0	44.9	84.0
Хорватія	3400982.3	845077.4	1242601.5	1336488.2	588376.1	4.3	136.8
Чеська Республіка	2868837.9	6119064.3	2248932.5	7975891.7	5006911.5	10.7	467.9
Чорногорія	1549312.9	758407.5	556257.9	618367.3	446490.3	0.6	744.2

Від'ємні значення показують відтік акціонерного капіталу.

Складено за: [6; 7].

За даним табл. 1 можемо констатувати, що обсяг прямих іноземних інвестицій в розрахунку на одну особу в Україні є порівняно низьким. Так, за 2013 р. найбільший обсяг інвестицій у розрахунку на одну особу зафіксований у таких країнах Східної Європи як Чорногорія – 744,2 дол. США на особу, Естонія – 699,9 дол. США на особу, Російська Федерація – 556,2 дол. США на особу, тоді як в Україні цей показник в кілька разів нижчий і склав лише 84 дол. США на особу.

Воєнні дій, а також девальвація гривні за останні півроку вже негативно позначилася на обсягах прямих іноземних інвестицій. Станом на 1 липня 2014 р. за даними Державної служби статистики обсяг прямих іноземних інвестицій склав 50021,8 млн. дол. США,

що на 12 % (6,7 млрд. дол. США) менше аналогічного показника 2013 р.. Причому прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) вкладено за січень-червень 2014 р. лише 1298,0 млн. дол. США. Спостерігалось зменшення акціонерного капіталу за цей період на 8 065,6 млн. дол. США, у тому числі за рахунок курсової різниці – 7337,0 млн. дол. США) [8].

Звичайно, що для нової влади в Україні актуальним завданням є активізація залучення іноземних інвестицій для стимулювання розвитку економіки. Втім, крім нагального вирішення воєнного конфлікту, надважливим питанням формування привабливого інвестиційного клімату є формування інституційних засад інвестиційної безпеки України. Приймаючи велику кількість нормативно-розпорядчих актів, формуючи інфраструктуру для залучення інвестицій, істотною проблемою є те, що з боку держави не робиться дієвих кроків для забезпечення економічної безпеки інвестора, найперше, інституціоналізації його прав власності і гарантування механізмів їх дотримання.

Аналізуючи індикатори Глобального індексу конкурентоспроможності, засвідчимо, що Україна за показником розвитку інституцій має стабільно одні з найнижчих показників у світі. Ініціативи щодо реформування економіки держави досі не пропонували дієвих кроків виходу з інституційної кризи, що відображено у надзвичайно низькій позиції України у рейтингу за індикатором «Інституції» (рис. 2).

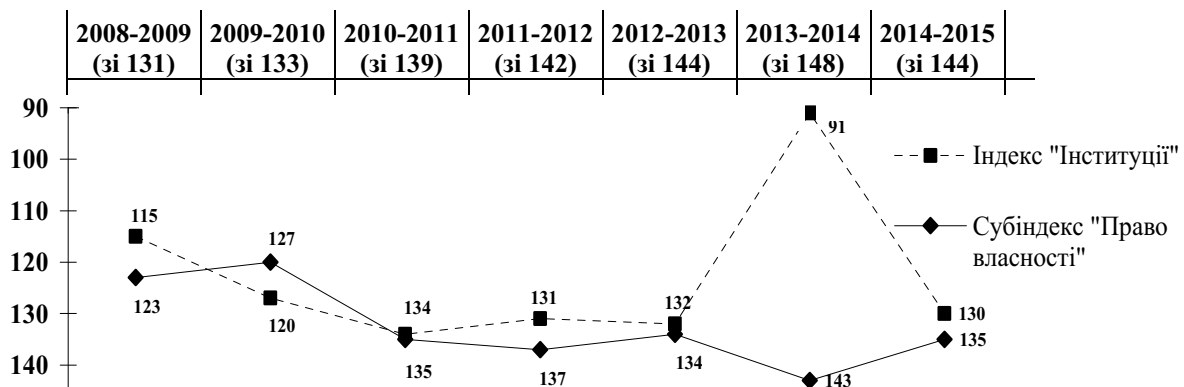

Рис. 2. Позиція України у рейтингу за показниками розвитку інституцій та захисту прав власності Глобального індексу конкурентоспроможності за 2008-2015 рр.

Складено за даними: [9].

Різкий скачок до 91 місця у рейтингу 2013/2014 рр. за індексом «Інституції» був пов'язаний не стільки з реальними наслідками реформування, скільки з очікуваннями і введеннями в дію нового Податкового кодексу, нормативних актів, які мали забезпечити легкість ведення бізнесу і боротьбу з корупцією. Втім щодо реформування системи гарантування права власності досі не зроблено жодних дієвих кроків, що відображається у надзвичайно низьких рейтингах України за цим показником. Причому субіндекс «право власності» є взагалі на критично низькій позиції рейтингу і за останні роки наша держава стабільно входить до десятки країн світу, де захист цих прав є найменш ефективним

Для більшості інвесторів гарантування права їх власності є однією із найважливіших передумов прийняття рішення про розміщення інвестицій.

Втім, ґрунтовного системного аналізу причин загроз інвестиційній безпеці, пов'язаній з неналежним гарантування права власності в Україні досі ні економістами, ні юристами, ні фахівцями з державного управління здійснено не було. А тому першочерговим завданням є виявлення основних загроз і розробка дієвих нормативно-правових та організаційних механізмів гарантування інвестиційної безпеки України.

Вкладення інвестицій передбачає набуття інвестором права доступу або власності на частку національного багатства, яке має бути законодавчо закріпленим. Втім для того, щоб інвестор отримав право придбати або взяти в оренду частку національного багатства (природні ресурси, земля, інфраструктурні об'єкти, підприємства державної чи комунальної власності тощо), спочатку повинне бути закріпленим право власності його конституційного власника – народу України.

Матеріальну основу економічної безпеки держави формує національне багатство. Згідно з Конституцією України, власником цього багатства є народ України [10]. А отже право народу на володіння часткою національного багатства мало би бути відповідним чином засвідчене. Так само мало би бути забезпечене право власника національного багатства на безпосередню участь у реалізації своїх прав: володіння, користування та розпорядження об'єктами цієї власності, у тому числі передачі інвестору права тимчасового користування цими об'єктами чи передача за певну винагороду інвестору їх у право власності (приватизація, викуп).

В контексті гарантування інвестиційної безпеки слід виокремити важливих суб'єктів цього процесу: інвестори; власники ресурсів; інституції, що засвідчують право власності та гарантують його реалізацію.

Проаналізуємо інституційні пастки для інвесторів на конкретних прикладах, які, втім, характеризують ситуацію, яка склалася в Україні загалом. У табл. 2 наведені результати аналізу, які засвідчують, що реальне право власності за конституційним власником національного багатства закріплене не було.

Таблиця 2.
Інституційні пастки щодо передачі, реєстрування і гарантування права громадян України на володіння часткою національного багатства

Власник частки національного багатства	Право власності на частку національного багатства	Інституційні перешкоди, які зумовлюють нелегітимність права власності на частку національного багатства	Інституційні пастки щодо реалізації права власності
Фізична особа, громадянин України	Право приватної власності на землю, нерухоме майно	Право власності конституційного власника комунального майна – територіальної громади де-юре не засвідчене.	Особа де-юре не є власником майна, землі, інших об'єктів, на які має відповідні витяг з реєстрів про набуття нею права приватної власності
		Рішення про передачу земельних ділянок у приватну власність фізичним особам приймають місцеві ради, засновані у неконституційний спосіб	
		Витяг з реєстрів про право власності на землю чи нерухомі об'єкти видають інституції, засновані в неконституційний спосіб, а отже такі витяги не мають юридичної сили	
Член територіальної громади (співвласник комунальної власності)	Право спільної власності на комунальне майно, землю, бюджет, інші ресурси	Право власності конституційного власника комунального майна – територіальної громади де-юре не засвідчене	Територіальна громада де-юре не є власником майна, землі, інших об'єктів, на які визначена як конституційний власник
		Власником комунального майна, бюджетів, землі, водних лісових ресурсів не можуть бути територіальні громади, оскільки ці громади не інституціоналізовані як суб'єкти публічного права. Власником комунального майна землі, інших видів ресурсів тер.громади не оформлені	Комунальним майном володіють юридичні особи, засновані в неконституційний спосіб, які не мають права бути власником комунального майна

Фізична чи юридична особа як власник чи співвласник юридичної особи	Право приватної власності на землю, нерухоме майно, які належать юридичній особі	Рішення про передачу земельних ділянок, нерухомості у приватну власність оренду юридичним особам приймають місцеві ради, засновані у неконституційний спосіб.	Юридична особа де-юре не є власником майна, землі, інших об'єктів, на які має відповідні витяг з реєстрів про набуття нею права приватної власності
		А отже ці рішення є нелегітимними і не мають юридичної сили	
		Реєстрацію юридичних осіб здійснюють органи, засновані в неконституційний спосіб	
Як громадянин України, співвласник державного майна	Частка державного майна, яке підлягало приватизації при проголошенні суверенітету України	Частина громадян України скористалася своїм правом приватизації державного майна. Інша частина – не скористалася. А отже держава має перед цими особами заборгованість у вигляді частки національного багатства, яка може бути цими особами приватизована	Боргові зобов'язання держави перед громадянином ніде не засвідчені [11].

Джерело: авторська розробка.

Отже, можемо констатувати що за 23 роки незалежності в Україні склалася катастрофічна ситуація, коли право власності на землю, будівлі, інші матеріальні об'єкти фактично, ні за ким не закріплене. Більшість інституцій, які забезпечують облік, реєстрацію, моніторинг, видачу документів про право власності та його дотримання засновані в нелегітимний спосіб, а отже документи, які ці інституції видають, також є нелегітимними. Так само як і рішення про приватизацію (відчуження) чи передачу в оренду комунального майна прийняті органами місцевого самоврядування, які, згідно законодавства України, не отримували таких повноважень від безпосередніх конституційних власників – територіальних громад, також не мають юридичної сили.

Більшість ресурсів для ведення бізнесу інвесторами сьогодні залучається шляхом викупу або взяття у тимчасове користування об'єктів комунальної власності. Тому особливо загрозливими для інвесторів є ризики, пов'язані з набуття ними права власності на об'єкти комунальної власності при приватизації, викупі таких об'єктів.

Ст.16 Закону «Про місцеве самоврядування» чітко визначає «Матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у комунальній власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад». Ст.60 «Право комунальної власності» цього ж закону декларує, що «Територіальним громадам сіл, селищ, міст, районів у містах належить право комунальної власності на рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, землю, природні ресурси, підприємства, установи та організації, в тому числі банки, страхові товариства, а також пенсійні фонди, частку в майні підприємств, житловий фонд, нежитлові приміщення, заклади культури, освіти, спорту, охорони здоров'я, науки, соціального обслуговування та інше майно і майнові права, рухомі та нерухомі об'єкти, визначені відповідно до закону як об'єкти права комунальної власності, а також кошти, отримані від їх відчуження» [12].

Очевидним є такі вимоги та норми законодавства України:

- право власності на об'єкти комунальної власності має бути закріплене за територіальною громадою;
- розпоряджатися комунальним майном від імені територіальної громади мають право її органи місцевого самоврядування.

Згідно з чинним законодавством власником в Україні може бути лише особа (фізична або юридична). Оскільки територіальна громада є конституційним власником комунального майна, то вона має бути створена як юридична особа. Законодавством передбачено, що територіальна громада є юридичною особою публічного права, яка повинна фігурувати в усіх документах на право власності свого комунального майна.

Втім, після прийняття Конституції, та інших нормативно-правових актів, в Україні територіальних громад як юридичних осіб не було створено. Відповідно, засновниками представницьких та виконавчих органів влади де-юре не зафіксовані територіальні громади.

Таким чином, сьогодні власністю територіальних громад користуються, володіють та розпоряджаються де-факто юридичні особи – ради та органи державної влади. Однак, якщо засновником відповідної місцевої ради чи виконавчого органу влади не є територіальна громада (а не будучи зареєстрованою як юридична особа публічного права, вона не могла бути засновником інших органів місцевого самоврядування), то право власності на це майно за територіальною громадою не закріплене навіть опосередковано. Сьогодні право володіння, користування і розпорядження цим майном здійснює рада чи виконавчий орган, який не є заснований територіальною громадою, а отже де-юре такий орган не має жодного відношення до територіальної громади (конституційного власника).

Якщо проаналізувати, яким чином були засновані місцеві ради, а також суб'єкти, які зазначені їх засновниками, право власності на більшість комунальних об'єктів взагалі ні за ким не закріплене. Так, за результатами здійсненого нами аналізу засновницьких документів окремих сіл та селищ Львівської, Івано-Франківської, Хмельницької Дніпропетровської областей, засвідчимо, що усі аналізовані сільські та селищні ради було зареєстровано у 1997 році (найчастіше 21 травня у день прийняття, а не вступу в дію закону «Про місцеве самоврядування»), їх засновником вписаний «Закон України «Про місцеве самоврядування», а реєстрація, фактично, відбулася на паспорт наявного на той момент сільського чи селищного голови. Що свідчить про повну невідповідність Конституції та законодавству України способу заснування цих органів місцевого самоврядування, і відповідно – нелегітимність прийняття ними рішень щодо розпорядження комунальним майном. У багатьох реєстраційних справах таких умовно представницьких органів громад взагалі простежуються дати від 1992 до 1994 року.

Для порівняння зазначимо, що у сусідній Польщі територіальна громада (гміна) є юридичною особою, власником комунального майна, а її органи, зокрема рада гміни, такого статусу не мають. Більше того, є рішення Верховного суду Польщі, згідно з яким «гміна» є суб'єктом підприємницької діяльності. Також юридичними особами публічного права є територіальні громади в будь-якій іншій державі ЄС, що забезпечує реалізацію права територіальної громади бути реальним власником комунального майна.

Тому будь-яка передача інвестору права власності на об'єкти комунальної власності вимагає:

- реєстрації права власності конституційного власника (територіальної громади) на ці об'єкти;
- прийняття і оформлення рішення власника (територіальної громади або уповноваженого нею органу) про передачу (продаж) об'єктів комунальної власності.

Відповідно, якщо досі не було зареєстроване визначене Конституцією право територіальних громад як власника комунальних ресурсів, їх відчуження є взагалі незаконним. Такі передумови формують масштабні загрози перерозподілу, повернення у власність територіальних громад об'єктів комунальної власності, які були незаконно відчужені. Зважаючи на вище викладені факти, констатуємо, що усі рішення представницьких та

виконавчих органів місцевого самоврядування, які засновані в неконституційний спосіб, є нелегітимними. І за умови інституціоналізації територіальних громад і заснування ними представницьких і виконавчих органів у законний спосіб, рішення прийняті органами, які сьогодні виконують представницьку та виконавчі функції місцевого самоврядування, територіальна громада має право визнати недійсними, що відповідно, на певний період часу вкрай негативно позначиться на інвестиційному кліматі України, але після цього матиме однозначно позитивний вплив.

Такі прецеденти в Україні вже є: у смт. Добротвір Кам'яно-Бузького району Львівської області територіальна громада, створена як юридична особа публічного права, як конституційний власник землі в межах адміністративно-територіальної одиниці прийняла рішення про скасування державного акту на землю, згідно з яким вона, на підставі рішення селищної ради (яка не була заснована територіальною громадою) перебувала у постійному користуванні ДП «Західенерго» (тепер це підприємство перейменовано у ДТЕК Західенерго) [13]. Громада готова безпосередньо або через свій представницький орган підписати угоду з компанією на тих умовах, які вважає за потрібне. Відкритим для громади також є питання законності приватизації Добротвірської ТЕС, а також необхідність використання станцією вугілля саме червоноградських шахт. Цікаво, що територіальні громади почали здійснювати безпосереднє управління, комунікуючи одна з одною і враховуючи інтереси одна одної. Зазначимо, що пакет акцій ПАТ «Західенерго» попав до Фонду держмайна (щодо якого до сьогодні відсутній розпорядчий акт про приватизацію) на приватизацію від НАК «Енергетична компанія України», у реєстраційній справі якої засновником записана юридична особа – Кабінет Міністрів України з неіснуючим ідентифікаційним кодом, якої просто не існує.

Подібна ситуація склалася у с. Шульгівка Дніпропетровської області. Згідно з Наказом Головного управління Держземагентства у Дніпропетровській області від 26.11.2013 «Про затвердження документації та надання земельної ділянки у власність» передано ТОВ «Агропромінвест» земельну ділянку з цільовим використанням «під будівництво тваринницької ферми» на підставі рішення Шульгівської сільської ради. Незважаючи навіть на факт, що земельна ділянка є частиною заповідної території, Держземагентство оформило право власності «Агропромінвест» на цю ділянку з грубими порушеннями.

Зазначимо, що згідно з реєстраційною справою Шульгівська сільська рада (код ЄДР-ПОУ 04338189) без зазначення розпорядчого акту та засновника створена 21. 05. 1997 року як юридична особа. На момент заснування цього органу місцевого самоврядування ще не вступив в дію Закон України «Про місцеве самоврядування». У відповідності зі ст. 140, 143 Конституції України та положень Закону України «Про місцеве самоврядування» ця юридична особа мала бути створена територіальною громадою.

Оскільки офіційний засновник Шульгівської сільської ради фактично відсутній, вона не може кваліфікуватися як представницький орган Шульгівської територіальної громади – власника землі в межах адміністративно-територіальної одиниці села Шульгівка.

Тому Держземагентством надано у власність фактично земельну ділянку, власником якої є територіальна громада с. Шульгівка (конституційний власник) без згоди безпосереднього власника. Розпорядником землі є селищна рада, яка фактично є самозваним органом, оскільки, декларуючи себе представницьким органом влади громади, юридично територіальна громада с. Шульгівка не уповноважувала цю раду представляти свої інтереси та здійснювати управління комунальним майном.

Відтак земельна ділянка надана інвестору без згоди територіальної громади, а отже може бути вилучена через суд (у випадку виконання останнім покладених на нього функ-

цій). Бо навіть якщо право територіальної громади не закріплене документально належним чином, згідно Конституції України саме територіальна громада є фактичним власником цих об'єктів комунальної власності. Більше того, виявилось, що ця територія взагалі є заповідною. Аналогічна ситуація склалась у с. Недайвода тієї ж Дніпропетровської області з виділенням землі під будівництво кар'єру.

Ще одна інституційна пастка для інвесторів пов'язана з невизначеністю власника багатьох видів ресурсів, які йому передаються. Для прикладу, згідно зі статтями 20, 64, 80, 81 та ін. Земельного кодексу України введено поняття «земельні ділянки, розташовані за межами населених пунктів», що суперечить Конституції України, якою чітко зазначено, що систему адміністративно-територіального устрою України складають: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села. Відповідно уся територія (земля) має бути закріплена за юрисдикцією відповідної адміністративно-територіальної одиниці найнижчого рівня або перебувати у спільній юрисдикції, паралельно перебуваючи у державній, комунальній чи приватній власності.

Такі положення Земельного кодексу створюють передумови для зловживань і незаконного вилучення земельних ділянок з комунальної власності, надаючи їм статус «земельні ділянки, розташовані за межами населених пунктів».

Також згідно ст. 173 Земельного кодексу «Межі районів, сіл, селищ, міст, районів у містах» п. 2. Зазначено, що межі району, села, селища, міста, району у місті встановлюються і змінюються за проектами землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць. Проекти землеустрою щодо зміни меж населених пунктів розробляються з урахуванням генеральних планів населених пунктів.

Більшість малих поселень не мають затверджених генеральних планів, а відповідно межі цих поселень є досі не встановленими. Тому для інвестора зрозуміти, у чий юрисдикції знаходиться земельна ділянка, хто приймає рішення щодо її відчуження чи передачі в оренду, залишається одним із найактуальніших питань і документи, які засвідчують право власності на земельні ділянки міськими, селищними радами у багатьох випадках видаються з грубим порушенням законодавства.

Для прикладу, у м. Львові розроблений Генеральний план розвитку міста, який охоплює території, які входять до меж адміністративно-територіальної одиниці: с. Зубра Пуштомитівського району. У Генеральному плані міста частина земель с. Зубра позначена як територія адміністративно-територіальної одиниці м. Львів, які включені до Генерального плану Львова на підставі акту інвентаризації земель 1998 р. Втім, рішення територіальної громади с. Зубра про передачу частини комунальних земель територіальній громаді м. Львова прийнято не було, як і не було офіційно змінено територіальні межі Львова рішенням Верховної ради України, як того вимагає законодавство. Натомість окремі земельні ділянки, які фактично надалі належать територіальній громаді с. Зубра, продають з аукціону у м. Львові, і розпоряджається ними Львівська міська рада. Такі дії суперечить нормам чинного законодавства України, і порушують, найперше, право власності конституційного власника – територіальної громади с. Зубра. За умови інституціоналізації територіальної громади с. Зубра, і прийняття її членами відповідного рішення, ці землі можуть бути вилучені у їх безпосередніх користувачів, які придбали їх офіційно на аукціоні як такі, які передані їм без законних на те підстав. Причому відповідальність перед інвестором Львівської міської ради, а також окремих посадовців, які здійснюють ці правопорушення, взагалі залишається невизначеною, оскільки де-юре юридична особа «Львівська міська рада» – не є представницьким органом територіальної громади міста Львова. Цікаво, що юридична особа «Львівська міська рада» зареєстрована згідно з реєст-

раційною справою у 1994 році, водночас територіальні громада, чийм представницьким органом остання мала б бути і яка б мала створити свій представницький орган, офіційно стане суб'єктом місцевого самоврядування лише після прийняття Конституції у 1996 р.

Сама наявність таких порушень, неузгодженостей і зловживань формує несприятливе інвестиційне середовище та істотні загрози для потенційних інвесторів. Вже сьогодні окремі інвестори говорять про конкуренцію між територіальними громадами щодо залучення інвестицій. Зафіксовані звернення інвесторів безпосередньо до територіальних громади з пропозицією здійснення довгострокового інвестиційного проекту без залучення до цього процесу органів місцевого самоврядування, які є нелегітимними.

Важливою передумовою формування сприятливого інвестиційного клімату є також прозорість, легітимність, публічність оформлення та гарантування прав власності інвестора. Право власності на майно та землю сьогодні засвідчується у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, Державному земельному кадастрі та інших реєстрах.

Одним із важливих завдань реформування і забезпечення належних умов дотримання прав власності є вільний доступ до державних реєстрів, які фіксують такі права. На жаль, усі вони сьогодні є закритими. Навіть нотаріуси, які оформляють право власності, не мають вільного доступу до цих реєстрів. Громадські активісти, підприємці, юристи, і Міністерство юстиції вкотре вимагають від Верховної ради України прийняти відповідні законопроекти і відкрити їх, адже для інвестора, це у першу чергу, був би доступ до необхідної інформації про об'єкти, які передбачено залучити до реалізації інвестиційних проектів [14]. Недоступність цієї інформації створює додаткові ризики для інвестора, який, не володіючи інформацією про реальних власників необхідних йому об'єктів, не буде інвестувати у проекти, які мають невизначену матеріальну основу.

Також істотною перешкодою законодавчому закріпленню прав власності сьогодні є те, що органи державної влади та місцевого самоврядування, до повноважень яких віднесені облік, передача, закріплення та гарантування дотримання прав власності, засновані неналежним чином, що ставить під сумнів легітимність їх діяльності.

Наприклад, вертаючись до конфлікту у с. Шульгівка Дніпропетровської області, зазначимо, що територіальні представництва Держземагентства фактично не мали права видавати дозвіл про зміну власника земельної ділянки.

Так, Головне управління Держкомзему у Дніпропетровській області (код ЄДРПОУ 20300572) засноване як державна організація (установа) зареєстрована 28. 07. 2008 року, засновником якої є Державний комітет України із земельних ресурсів, реєстраційний код якого є спільним для трьох інституцій (код ЄДРПОУ 0032632). Припинено її реєстрацію 07. 03. 2013 року. З цієї структури шляхом реорганізації створено Головне управління Держземагентства у Дніпропетровській області.

Цей орган, створений незаконно, не мав права згідно з п. 6-1 Положення про Держземагентство на основі Указу Президента України № 770 від 29. 12. 2012 передавати відповідно до закону безпосередньо або через визначені в установленому порядку територіальні органи земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної власності у власність або в користування для всіх потреб.

Істотні непорозуміння є з реєстрацією, реорганізацією і правонаступництвом державних та територіальних органів Держкомзему.

З 14. 08. 2000 року по 13. 04. 2007 в статусі юридичної особи існував Державний комітет України по земельних ресурсах року як орган виконавчої влади (ІК 0032632) без засновника з КВЕД «Управління загального характеру на державному рівні». Дата припинення діяльності цієї юридичної особи: 13. 04. 2007 року.

Іншу юридичну особу, згідно з реєстраційною справою: Державне агентство земельних ресурсів України (Держземагентство) з індивідуальним кодом 0032632 (вдруге) як державну організацію було створено у цей ж день 13.04.2007 року. Засновником виступив господарсько-фінансовий департамент секретаріату Кабінету міністрів України. ЄДРПОУ засновника – 0031101. Однак 14. 04. 2008 року реєстрацію цієї юридичної особи теж припинено. Причому ця юридична особа зафіксована правонаступником Івано-Франківського регіонального центру державного земельного кадастру.

В той же день 14. 04. 2008 року без зазначення розпорядчого акту, без засновника було зареєстровано Державний комітет України із земельних ресурсів (Держкомзем). З тим самим індивідуальним кодом юридичної особи 0032632 (вже втретє). Припинено реєстрацію цієї юридичної особи 15. 07. 2013 року. Її навіть не знято з обліку в ДПІ, про що свідчить запис в реєстраційній справі.

Тобто три юридичні особи з одним і тим ж ідентифікаційним кодом, які мають повноваження здійснювати облік земельних ресурсів.

В той же час 15. 02. 2011 року знову реєструється Державне агентство земельних ресурсів України, щоправда тепер з кодом ЄДРПОУ 37552980. Ця структура стає на облік у Державній службі статистики 16. 02. 2011 р., і в ДПІ Солом'янського району м. Києва 17. 02. 2011 р.

Указ Президента України № 445 «Про державне агентство земельних ресурсів України» від 8 квітня 2011 року був виданий через два місяці після реєстрації самого Держагентства. Аналогічно Положення про його діяльність з'явилося теж 8 квітня 2011 року. Указ відповідно набув чинності з дня його опублікування.

Територіальні органи Держагентства земельних ресурсів створили на виконання Постанови Кабінету Міністрів від 17. 08. 2011 року «Про утворення територіальних органів Державного агентства земельних ресурсів» такі органи створювались як юридичної особи публічного права шляхом реорганізації територіальних органів Держкомзему шляхом приєднання до новоутворених територіальних органів [15]. Нагадаємо, що згідно з вимогами чинного законодавства припинення юридичної особи може відбутися лише за рішенням власника (власників) чи засновника (засновників). Коли приєднується один або кілька суб'єктів, до новоутвореного переходять усі майнові права та обов'язки приєднаного. У разі припинення юридичної особи через приєднання рішення підписують уповноважені особи та правонаступник. З призначенням комісії з припинення до неї переходять повноваження щодо управління правами юридичної особи. Голова комісії з припинення після закінчення процедури припинення повинен подати особисто державному реєстратору заповнену реєстраційну картку, свідоцтво про державну реєстрацію юридичної особи, оригінал установчих документів, нотаріально засвідчену копію передавального акта, тощо. Тобто без засновника чи власника попередньої юридичної особи створити нові, зокрема в областях та районах з точки зору права було неможливо. Територіальні органи (представництва) засновані також у спосіб, який не визначений законодавством.

Згідно з п. 6 Положення про Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22. 01. 1996 р. № 118, ідентифікаційний код зберігається за суб'єктом, якому він присвоєний, протягом усього періоду його існування і є єдиним.

У разі перетворення юридичної особи, крім центральних органів виконавчої влади, за правонаступником зберігається її ідентифікаційний код. У разі припинення юридичної особи шляхом приєднання до іншої юридичної особи та створення на базі юридичної особи, що припинилася, відокремленого підрозділу ідентифікаційний код такої юридичної особи залишається за відокремленим підрозділом.

В інших випадках припинення юридичної особи і присвоєння її ідентифікаційного коду новоствореним суб'єктам забороняється. Оскільки:

- згідно з Указом Президента України №34 «Про створення єдиної системи державних органів земельних ресурсів» від 6 січня 1996 року було створено єдину систему державних органів земельних ресурсів у складі Державного комітету України по земельних ресурсах та підпорядковано йому обласні та міські управління, районні відділи;
- згідно з Указом Президента України № 720 «Про вдосконалення системи державного управління земельними ресурсами та контролю за їх використанням і охороною» від 19.08.2002 р. передбачено реформування Державного комітету України по земельних ресурсах, обласних управлінь, районних відділів, Кабінету Міністрів України дано зобов'язання підготувати відповідне положення;
- всупереч Указам Президента Постановою Кабміну № 69 від 31 січня 2007 року Держкомітет по земельних ресурсах реорганізовано у Державне агентство земельних ресурсів України;
- всупереч Указам Президента Постановою Кабміну № 48 від 13 лютого 2008 р. реорганізовано Держагентство земельних ресурсів у Держкомітет із земельних ресурсів;
- лише 9 грудня 2010 р. вийшов Указ Президента «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» № 1085, згідно з яким Держкомзем реорганізовано у Державне агентство земельних ресурсів України;
- згідно Указу Президента України № 445 від 8 квітня 2011 р. засвідчено, що Держагентство земельних ресурсів є правонаступником Держкомітету із земельних ресурсів та затверджено положення;
- на даний час в Україні функціонує Державний комітет по земельних ресурсах (без статусу юридичної особи), по всіх інших структурах засвідчено порушення при їх створенні і реєстрації (перереєстрації). Крім того, усі зазначені вище юридичні особи з кодом ЄДРПОУ 0032632 не є правонаступниками попередніх.

Отже, на українському ринку потенційний інвестор зіштовхується з наступними ризиками, при намаганні залучити до реалізації інвестиційного проекту комунальне майно:

- відсутністю зафіксованого права власності конституційного власника комунального майна у статусі юридичної особи в Україні (земля, водні об'єкти, ліс, комунальні приміщення, надра тощо);
- присутністю на ринку інституцій, що від імені власника розпоряджаються комунальними ресурсами, не маючи на те відповідних повноважень. Фактично повна нелегітимність представницьких і виконавчих органів місцевого самоврядування;
- більшість інституцій, до повноважень яких відноситься реєстрація, облік та гарантування дотримання прав власності, засновані в нелегітимний спосіб, що ставить під сумнів законність внесення ними відомостей до державних реєстрів, облік прав власності та видачу відповідних документів, що засвідчують закріплення за певною особою такого права;
- невідповідність окремих положень нормативно-правових актів Конституції України, що створює поле для зловживань службовців та поширення корупції;
- відсутністю будь-яких дієвих кроків з боку держави щодо вирішення означених проблем.

За результатами проведених досліджень, можемо зробити такі висновки:

1. Україна має істотний потенціал залучення інвестицій, втім обсяги залучення іноземних інвестицій є на порівняно низькому рівні, що не дозволяє забезпечити достатній приплив інвестицій для стимулювання економічного розвитку;

2. Серед вагомих чинників, які формують перешкоди і ризики інвестиційній безпеці України нами визначено затяжну інституційну кризу, яка є наслідком, зокрема несформованості інституту права власності, що підтверджується стабільно найнижчими рейтингами України за цим показником у Глобальному індексі конкурентоспроможності за останні роки.

3. Доведено, що в Україні системні загрози інвестиційній безпеці держави формуються внаслідок незакріплення права власності за конституційним власником ресурсів – територіальними громадами. Крім цього, рішення про передачу в тимчасове користування або відчуження на користь інвестора об'єктів комунальної власності приймають органи місцевого самоврядування, засновані в незаконний спосіб, які фактично, не наділені територіальними громадами такими повноваженнями. Уже зафіксовані прецеденти скасування територіальними громадами рішень таких органів.

4. За подальшої активізації первинних суб'єктів місцевого самоврядування – територіальних громад, і заснування ними представницьких органів у визначений законодавством спосіб, очікується погіршення інвестиційного клімату в Україні в короткостроковій перспективі. Втім у довгостроковій перспективі така легітимізація інституту власності сприятиме істотному покращенню індикаторів інвестиційної привабливості і безпеки України.

5. Для нівелювання загроз інвестиційній безпеці, які сформувалися внаслідок кризи інституту права власності, необхідним є реформування системи органів влади в Україні, формування належних передумов реєстрації, обліку та гарантування дотримання прав власності. Для цього потрібно:

- розробити і впровадити організаційно-економічні, інформаційні та правові механізми для реалізації положень Конституції України, зокрема реєстрації статутів територіальних громад, прийнятих громадою, закріплення права власності за територіальними громадами на комунальне майно, перезаснування органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів інвестиційного процесу згідно вимог чинного законодавства;
- забезпечити доступ відповідних суб'єктів інвестиційного процесу до державних реєстрів про право власності. Зобов'язати у реєстрах фіксувати не лише чинного власника об'єкта, але і попередніх власників, зі зазначенням нормативно-правових актів на підставі яких ними таке право власності було набуто;
- провести широку інформаційну кампанію щодо необхідності встановлення в Україні інституту права власності, з формуванням відповідних механізмів, які дозволяють вирішувати спірні питання щодо гарантування права власності на об'єкти приватної, державної чи комунальної власності;
- сприяти поширенню інформації серед потенційних інвесторів щодо вирішення вказаних вище проблем і забезпечення єдиного, прозорого і легітимного механізму доступу інвестора до ресурсів.

Список використаної літератури

1. Кривенко В. В світі триває три війни: за інвестиції, за ринки та за ресурси / В. Кривенко // Громадське ТВ. – 22 серпня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=oSEx3PJisys&index=10&list=PLPnX89fQLdsmm-neEMFf9PhWK2qphkgDLw>.
2. Любімов В. І. Поняття та критерії інвестиційної безпеки / В. І. Любімов // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=136&p=1>.

3. Яковлева О. В. Інвестиційна складова економічної безпеки держави// Актуальні питання фінансової безпеки держави: Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції; м. Харків, 21 лютого 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/finbezpeka/97_yakovleva.pdf.
4. Сухоруков А.І. Інституційні засади розвитку інвестиційної діяльності у промисловості України: аналітична записка/ А.І, Сухоруков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1577>.
5. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) // Публікація документів Державної Служби Статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014/zd/pik/pik_u/pik_rik_2014.html.
6. Foreign direct investment, net inflows (BoP, current US\$) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD>.
7. Countries in the world (population) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldometers.info/world-population/population-by-country>.
8. За півроку іноземні інвестиції в Україну скоротилися на 8 млрд дол. – Держстат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2014/08/16/332191>.
9. GCR [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness>.
10. Конституція України: Прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. (зі змінами і доповненнями). – К., 1996. – 119 с.
11. Яремків О. Обкрадена Україна: Економічно-правовий аналіз перехідного періоду в Україні (1991-2001 рр.). Причини кризи [Текст] / О. Яремків; 2-е вид., доп. – Львів ; Полтава : Духовна вісь, 2002. – 115 с.
12. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України № 280/97-ВР від 21.05.1997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kodeksy.com.ua/pro_mistseve_samovryaduvannya_v_ukraini.htm.
13. Віче територіальної громади у Добротворі скасовує державний акт на землю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://terhromady.info/page/2>.
14. Міністр вкотре закликав депутатів відкрити державні реєстри // УНІАН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.ua/realestate/939880-minyust-vkotre-zaklikav-deputativ-vidkriti-derjavni-reestri.html>.
15. Про утворення територіальних органів Державного агентства земельних ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України № 974 від 17 серпня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974-2011-%D0%BF>.

INSTITUTIONAL FACTORS OF FORMING THE THREATS TO INVESTMENT SECURITY OF UKRAINE

Mokiy A. I.

Doctor of science (economics), professor., Vice-Rector of International Relations and strategic development of Zaporizhskyy Institute of Economics and Information Technologies, Zaporizhzhya, Senior Researcher RF NISS in Lviv.

Gurnyak I. L.

Ph.D., associate professor of Lviv National University by I. Franko.

Datsko O. I.

PhD, National Institute for Strategic Studies.

Abstract. *This article outlines the role of institutional factors in ensuring investment security. The trends in foreign direct investment in Ukraine are analyzed. There is determined that the amount of direct foreign investment per capita in comparison with to other countries in Eastern Europe, is extremely low. There are concluded that underdeveloped institutional environment, including the institution of private property significantly affects on the low level of Ukrainian economy's investment attractiveness. The analysis of indicators of «institutions» and «ownership» in the global competitiveness index showed that the indicator «ownership» of Ukraine in recent years is among list of countries where protection of this right is the least effective. There is shown that Ukraine institution engaged in property registration were established in an illegitimate way, ownership of communal property is not assigned to the local community. The alienation of the property carried out without the consent of the direct owner: local authorities, which de jure is not representative and executive bodies of the local community. There are proposed to develop and implement organizational, economic, informational and legal mechanisms to the demands of the Ukrainian Constitution implementation, including the registration of the local communities statutes, adopted by communities, securing property rights for communities to communal property re-establishing of local governments and other entities of investment process in compliance with the applicable law; to ensure appropriate access of the investment process subjects in the public registers of rights properties, facilitate the information dissemination to potential investors about the measures taken to strengthen the institution of property, providing a single, transparent and legitimate mechanism for investor accessing to resources.*

Key words: *investment security, ownership, threats, municipal property, institutions, not legitimacy.*

References

1. Kryvenko V. (2014), «Three wars lasts in the world: for the investments, markets and resources», Hromadske TV [Public TV], 22 Aug 2014, [Online], available at: <https://www.youtube.com/watch?v=oSEx3PJisys&index=10&list=PLPnX89fQLdsmmneEMFf9PhWK2qphkgDLw> (Accessed 25 Aug 2014).
2. Lyubimov V. (2010), «Concept and criteria of investment security», Public administration: improvement and development (Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya I rozvytok) [Online], available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=136&p=1> (Accessed 10 Sept 2014).
3. Yakovleva, O. V. (2014), «Investment component of the state economic security», Current issues of financial security state: Scientific Papers of the International Scientific and Practical Internet Conference; m. Kharkiv, February 21, 2014 [Online], available at: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/finbezpeka/97_yakovleva.pdf. (Accessed 11 Sept 2014).
4. Sukhorukov A. I. (2014), «Institutional framework of industrial investment in Ukraine: Policy Briefing / AI, Sukhorukov [Online], available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1577>. (Accessed 11 Sept 2014).
5. Foreign direct investment (net inflow) , State Statistics Service of Ukraine [Online], available at: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014/zd/pik/pik_u/pik_rik_2014.html. (Accessed 9 Sept 2014).
6. Foreign direct investment, net inflows (BoP, current US \$) [Online], available at: <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD>. (Accessed 8 Sept 2014).
7. «Countries in the world (population)» [Online], available at: <http://www.worldometers.info/world-population/population-by-country>. (Accessed 10 Sept 2014).
8. «For six months, foreign investment in Ukraine decreased by \$ 8 billion. – State Statistics» [Online], available at: <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2014/08/16/332191>. (Accessed 4 Sept 2014).
9. GCR [Online], available at: <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness>. (Accessed 10 Sept 2014).
10. Constitution of Ukraine (1996), Kyiv, UA.
11. Yaremiv, O. (2002), «Robbed Ukraine: Economic and legislation analysis of transition in Ukraine (1991-2001). Causes of the crisis», Duhovna vis', Lviv; Poltava, UA.
12. About local authorities in Ukraine: Ukraine Law number 280/97 VR of 21.05.1997» [Online], available at: http://kodeksy.com.ua/pro_mistseve_samovryaduvannya_v_ukraini.htm. (Accessed 12 Sept 2014).
13. Veche territorial community in Dobrotvir repealing the act of state land [Online], available at: <http://terhromady.info/page/2>. (Accessed 9 Sept 2014).

14. The Ministry of Justice has once again called on MPs to open Registers // UNIAN [Online], available at: <http://economics.unian.ua/realestate/939880-minyust-vkotre-zaklikav-deputativ-vidkriti-derjavni-reestri.html>. (Accessed 9 Sept 2014).
15. On the establishment of territorial bodies of the State Agency of Land Resources: Cabinet of Ministers of Ukraine № 974 of August 17, 2011 [Online], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974-2011-%D0%BF>. (Accessed 9 Sept 2014).

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ УГРОЗ ИНВЕСТИЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

Мокий А. И.

Доктор экономических наук, профессор, проректор по международным связям та стратегическому развитию Запорожского института экономики и информационных технологий, г. Запорожье, ведущий научный сотрудник РФ НИСИ в г. Львове.

Гурняк И. Л.

Кандидат экономических наук, доцент Львовского национального университета им. И. Франко.

Дацко О. И.

Кандидат экономических наук, кандидат технических наук, докторант Национального института стратегических исследований.

Аннотация. *В статье обоснована роль институциональных факторов в обеспечении инвестиционной безопасности государства. Проанализированы тенденции привлечения прямых иностранных инвестиций в экономику Украины. Определено, что объем их привлечений в расчете на одного человека по сравнению с другими странам Восточной Европы, является чрезвычайно низким. Подтверждено, что низкий уровень инвестиционной привлекательности украинской экономики существенно влияет неразвитость институциональной среды, в частности института права собственности.*

Приведен анализ индикаторов «институты» и «право собственности» в глобальном индексе конкурентно- способности. Засвидетельствовано, что по индикатору «право собственности» Украина на протяжении последних лет входит в десятку стран, где защита этого права является наименее эффективным. Выявлено, что фактически в Украине реестр прав собственности осуществляют институты, основанные нелегитимным способом, право собственности на коммунальное имущество не закреплено за территориальными общинами. Отчуждение этого имущества осуществляется без согласия непосредственного владельца, органами местного самоуправления, которые де-юре не являются представительными и исполнительными органами территориальной общины.

Предложено разработать и внедрить организационно-экономические, информационные и правовые механизмы для реализации положений Конституции Украины, в частности регистрации уставов территориальных общин, принятых обществом, закрепление права собственности по территориальным общинами на коммунальное имущество, переоснование органов местного самоуправления и других субъектов инвестиционного процесса согласно требованиям действующего законодательства, обеспечить доступ соответствующих субъектов инвестиционного процесса в государственные реестры о праве собственности, способствовать распространению информации среди потенциальных инвесторов о мерах, принятых для усиления института собственности, обеспечения единого, прозрачного и легитимного механизма доступа инвестора к ресурсам.

Ключевые слова: *инвестиционная безопасность, право собственности, угрозы, коммунальное имущество, институты, легитимность.*